

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система - складна специфічна структура, що підпорядкована економічним законам, є частиною загального механізму регулювання господарської діяльності у країні, має власні функції та завдання. Бюджетна, податкова системи, система ціноутворення органічно взаємопов'язані із банківською системою і разом впливають на цінову політику у внутрішньому обігу та зовнішньоекономічній діяльності.

Банківська система разом із недержавними страховими організаціями, пенсійними фондами та небанківськими фінансово-кредитними установами є складовою національних кредитних систем.

Від банківської системи залежить виконання основних функцій фінансової системи, що пов'язані з:

- забезпеченням способів переміщення фінансових ресурсів у часі, через кордони держав та між окремими галузями тощо;
- розробкою та забезпеченням способів управління ризиками;
- забезпеченням механізму об'єднання фінансових ресурсів та їх розподілу між окремими суб'єктами господарювання;
- забезпеченням безперебійного функціонування платіжних систем, зокрема шляхом удосконалення способів клірингу та здійснення розрахунків, що сприяють торгівлі;

Дворівневність банківської системи виявляється в тому, що, з одного боку, банки самостійні щодо НБУ і юридично йому не підпорядковані, тобто НБУ не є вищою інстанцією для банківських установ. З іншого - банки є піднаглядними НБУ, їх створення та діяльність безпосередньо залежать від нього. Досить часто відносини між ними мають вертикальний характер, є владними і тому регулюються переважно нормами публічного права (адміністративного, фінансового).

Дворівневний характер банківської системи підкреслює також рівноправність між банками одного рівня (тобто між усіма банками за винятком центрального), що дає підстави говорити про горизонтальний характер відносин. Останні регулюються переважно приватним правом, у першу чергу цивільним.

Визначаючи НБУ як центральну ланку банківської (і кредитної) системи України, слід розуміти, що він становить систему органів та установ, які входять до банківської системи та значно розширюють її

склад. До системи НБУ (а відповідно і до банківської системи країни) крім його центрального апарату та філій (територіальних управлінь) належать розрахункові палати, Банкотно-монетний двір, Фабрика банкотного паперу, Державна скарбниця України, Центральне сховище, спеціалізовані підприємства, банківські навчальні заклади та інші структурні одиниці й підрозділи.

На другому рівні банківської системи знаходяться комерційні банки, що можуть функціонувати як універсальні або ж спеціалізовані. За спеціалізацією банки в Україні поділяють на ощадні, інвестиційні, іпотечні, розрахункові (клірингові)). Такий розподіл впливає фактично з поняття базової операції:

Згідно з чинним законодавством банк набуває статусу спеціалізованого, якщо понад 50% його активів є активами одного типу. Для інвестиційного банку це емісія та розміщення цінних паперів, що їх здійснюють за рахунок коштів приватних інвесторів; для іпотечного банку - активи, розміщені під заставу землі чи нерухомого майна; для розрахункового (клірингового) банку - активи, що їх розміщують на клірингових рахунках.

Спеціалізованим ощадним банком є банк, у якому понад 50% пасивів є вкладками фізичних осіб. В Україні переважають універсальні банки, і лише кілька за правовими ознаками є спеціалізованими, наприклад Державний ощадний банк України. За обсягом і характеристикою своїх пасивів кілька великих банків країни також наближуються до статусу спеціалізованих, що примушує центральний банк держави змінювати підхід до них при визначенні економічних нормативів, які різняться залежно від спеціалізації банку.

Ощадні банки — це банки, в основі діяльності яких лежить залучення коштів фізичних осіб та інших вкладів із можливістю вилучення коштів із вкладу в будь-який прийнятний для клієнта час. Вони, як правило, надають кредити саме фізичним особам.

У практиці банківської діяльності та в законодавстві використовується термін «системоутворюючі банки», під яким розуміють банки, зобов'язання яких становлять не менше 10% від загальних зобов'язань банківської системи. До вітчизняних системоутворюючих банків можна віднести «Приватбанк», «Ощадбанк», «Укрсоцбанк», «Укресімбанк». Слід зауважити, що чинне законодавство не містить якихось пільг для такої категорії банків. Узагалі, застосування категорії «системоутворюючий банк» має значення лише в економічному розумінні, а з юридичних позицій вони мають рівноправний правовий статус порівняно з будь-яким іншим банком.

Отже, у складі банківської системи України немає небанківських фінансово-кредитних установ, що є методологічно виправданим із позицій

теорії кредитної справи. Для останніх навіть існує власний регулятор - Державна комісія з питань регулювання ринків фінансових послуг. Зазначені установи можуть здійснювати деякі з банківських операцій, але для цього вони повинні дотримуватися певних обмежень, встановлених законодавством. Такий підхід є характерним для країн із розвиненою економікою та власною кредитною системою.

Підсумовуючи, можна зазначити, що підхід до розуміння банківської системи України та поняття ринків фінансових послуг повною мірою відповідає стандартним підходам визначення понять банківської та кредитної систем, прийнятим у розвинених країнах.

Вороницька Єлизавета Олегівна

ст. гр. ФМ-21, ТНЕУ

Науковий керівник - к.е.н., доцент Савчук С.В.

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ У ДОХОДАХ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

На сьогодні податки відіграють визначальну роль у формуванні доходів як державного, так і місцевих бюджетів. Адже саме від ефективного застосування податкового методу формування дохідної частини залежить належне виконання органами влади різних рівнів своїх функцій. В сучасних умовах бюджетного реформування податкові надходження посідають важливе місце у державних доходах; займають найбільшу питому вагу у структурі доходів бюджетів, що у свою чергу, справляє визначальний вплив на соціально-економічний розвиток держави та регіонів.

Як відомо, податкові надходження – це встановлені законами України про оподаткування загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі), а також місцеві податки та збори (обов'язкові платежі). Зокрема, до загальнодержавних податкових платежів, які формують дохідну частину місцевих бюджетів, належать податок на доходи фізичних осіб, податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата тощо [5; 8].

В сучасних умовах більшість місцевих бюджетів України характеризуються досить низьким рівнем акумуляції власних та закріплених джерел доходів, оскільки наявні обсяги податкових надходжень не забезпечують органи місцевого самоврядування достатніми й стабільними фінансовими ресурсами, що обумовлює фіскальний дисбаланс у регіонах.